

Ineta Dabašinskienė: Vytauto Didžiojo universiteto kelias ir pasaulio Lietuva

Vytauto Didžiojo universitetas buvo atkurtas nepriklausomybės priešaušryje, kai Lietuva dar tik mokėsi laisvės - be garantijų, be išteklių, bet su aiškiu apsisprendimu būti kitokiu. Tai nebuvo tik administracinis ar akademinis sprendimas. Tai buvo vertybinis pasirinkimas: kurti universitetą, grindžiamą atvirumu pasauliui, akademinė laisve, pasitikėjimu žmogumi ir jo sąžine. Šiuo pasirinkimu patikėjo ir išeivijos lietuviai - gal net anksčiau ir drąsiau nei daugelis Lietuvoje, nes buvo išsaugoję universitetinės kultūros atmintį ir laisvo mąstymo standartą.

Prof. dr. Ineta Dabašinskienė
Vytauto Didžiojo universiteto rektorė

Vytauto Didžiojo universiteto archyvo nuotrankos

Artes liberales keliu

Atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas tuomet buvo labiau idėja nei institucija, labiau pažadas nei garantija, labiau tikėjimas nei faktas. Pirmasis atkurtojo VDU rektorius prof. Algirdas Avižienis prisiminė, kad universitetas darbą pradėjo „su dulkančia kreida ir užrašais sąsiuvinuose“, tačiau kartu labai aiškiai įvardijo kryptį: investuoti ne į fasadus, o į žmogų, jo protą ir sąžinę. Esminė to projekto ašis buvo akademinė laisvė, ne kaip privilegija, o kaip būtina laisvos visuomenės sąlyga. Prof. A. Avižienis savo inauguracinėje kalboje pabrėžė: „*Pirmas ir svarbiausias uždavinys yra sukurti sąlygas, kurios leidžia pilnai įgyvendinti akademinės laisvės principą*“ ir perspėjo, kad universitetų laisvės varžymas visada

signalizuoja gilesnes problemas – kultūrinį, ekonominį ir demokratinį atsilikimą.

Šią žinią išeivijos lietuviai ne tik išgirdo – jie ją atpažino. Daugeliui jų universitetas buvo ne vien studijų vieta, bet civilizacinė buveinė, ugdanti laisvą pilietį. Todėl parama Vytauto Didžiojo universitetui tapo ne tiek pagalba jaunai institucijai, kiek vertybiniu sprendimu – tikėjimu, kad be laisvo universiteto nėra laisvos valstybės. Šis tikėjimas ypač ryškiai atsispindėjo išeivijos mecenatų laikysenoje. Julija ir Emilis Sinkiai ilgus metus rėmę universitetą pabrėžė, kad didžiausias valstybės turtas yra ne gamtos ištekliai ar finansai, o gerai išlavintas žmogus, turintis norą ir galimybes dirbti bendram gerui.

Ši moderni, į ateitį orientuota mąstysena tapo organiška VDU tapatybės dalimi. Nuo pat pradžių VDU išsiskyrė tuo, kad sąmoningai pasirinko *artes liberales* kelią – visapusišką, platų išsilavinimą, tarpdiscipliniškumą, gebėjimą jungti humanitarinius, socialinius, gamtos ir technologijų mokslus. Ši tradicija buvo stipriai įkvėpta JAV universitetinės kultūros, kurią su savimi atsinešė daugelis išeivijos akademikų ir rėmėjų. Būtent ji formavo VDU kaip nekonvencinį, diskusijai ir kritiniam mąstymui atvirą universitetą – kitokią jau pačia savo

prigimtimi.

Laikui bėgant universitetas augo, plėtėsi ir stiprėjo. Šiandien VDU yra didelis, įvairialypis universitetas, kuriam svarbios ir inovacijos, technologinė pažanga, mokslo ir verslo sąveika, regioninė ir tarptautinė partnerystė. Tačiau augant ypač svarbu nepamesti pamato, leidžiančio universitetui nepasiklysti greitų sprendimų ir trumpalaikės naudos logikoje.

VDU studentai

VDU - pasaulio lietuvių namai virsmo akivaizdoje

Išėivijos parama VDU per dešimtmečius įgavo įvairias formas: stipendijos, akademiniai mainai, profesūros vizitai, vardiniai fondai. Universitetą rėmė ir teberemia **Lietuvių fondas, Kazickų šeimos fondas, Vydūno jaunimo fondas, Tautos fondas, Kanados lietuvių fondas, Broniaus Vaškelio fondas, Vytauto Čekanausko atminimui skirtas fondas, Danos Gedvilienės fondas**, taip pat pavieniai asmenys, šeimos, tokios kaip **Irene Birute Jakowich, Liūtas ir Françoise Mockūnai, Romas ir Emilija Sakadolskiai**. Šie vardai liudija ne skaičius, o ilgą ir įsipareigojimą universitetui, jo misijai bei rūpestį Lietuvos

likimu.

Žinoma, visų pavardžių ir visų gerų darbų čia nepaminėsime. Tačiau visi jie yra mūsų atmintyje ir mūsų širdyse – kaip žmonės, kurių tikėjimas padėjo universitetui išlikti savimi.

Šiandien esame naujo epochų virsmo akivaizdoje. Technologiniai pokyčiai vyksta greičiau nei bet kada anksčiau. Demokratijos pasaulyje tampa trapesnės. Šalia mūsų vyksta karas, primenantis, kad laisvė ir taika nėra duotybės. Geopolitinės grėsmės verčia iš naujo permąstyti valstybės, kultūros ir universiteto vaidmenį, tad universitetas vėl turi grįžti prie savo esmės ir būti ne rinkos ar trumpalaikių politinių sprendimų aptarnavimo institucija, bet vieta, kur saugomas žmogiškumas, kritinis mąstymas, gebėjimas matyti sudėtingus ryšius ir veikti atsakingai istoriniame laike.

Šiame kontekste ypač aktualiai skamba VDU Lietuvių išeivijos instituto direktoriaus, profesoriaus Egidijaus Aleksandravičiaus raginimas išlaikyti tikėjimą „didžiausiu žmogiškumo stebuklu – valia keistis ir pareiga džiaugtis. Be jo neįmanomas išlikimas. Be jo neįmanoma atjauta ir skirtingų žmonių susikalbėjimas bendram labui. Tai neleidžia išjungti šviesos tunelio gale.“

VDU Jungtys. Viskas prasideda VDU: diskusija su absolventais

Vytauto Didžiojo universitetui prasideda naujas etapas, kuriame nauja lyderystė nėra atsisveikinimas su praeitimi. Tai atsakomybės perėmimas saugoti tai, kas sukurta tikėjimu, ir tuo pat metu ieškoti naujų formų veikti šiandienos pasaulyje. Mano ir visos universiteto bendruomenės pareiga – kad VDU liktų atviras pasauliui, išlaikytų savo vertybes ir kad akademinė laisvė, bendruomeniškumas bei atsakomybė būtų kasdienė praktika, o ne deklaracija.

Šiandieniniame pokyčių pasaulyje mums reikia naujų tiltų – ne vien paramos, bet bendrų idėjų, projektų, bendros atsakomybės už tai, kokią akademinę ir pilietinę kultūrą kuriame.

Vytauto Didžiojo universitetas siekia ir toliau būti pasaulio lietuvių namais – vieta, kur lietuviškumas neužsisklendžia, o atsiveria. Tai mūsų bendras kūrinys, gimęs iš tikėjimo ir išlikęs dėl tikėjimo. Ir tik dėl bendro tikėjimo jis galės veikti ateityje, būti laisvas, atsakingas ir žmogiškas.

Šis tekstas yra **Padėka** ir kartu liudijimas, kad laisvas universitetas yra ne praeities reliktas, o ateities būtinybė, ir kad pasaulio lietuviai buvo ir tebėra šio universiteto atrama, jo bendrakūrėjai.

AČIŪ visos VDU Bendruomenės vardu.